

ОСОБЛИВОСТІ УСВІДОМЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гендерна ідентичність формується протягом всього життя людини у процесі гендерної соціалізації – засвоєння культурної системи гендерних ролей. Зміст гендерної соціалізації визначається рівнем соціально-економічного розвитку суспільства, особливостями культури та конкретним способом життя особистості.

Більшість дітей починають демонструвати свою гендерну ідентичність у віці від 2 до 3 років. Однак з точки зору маленької дитини, гра з іграшкою або носіння певного одягу просто означає «мені це подобається». Діти ще не усвідомлюють, як їх вибір може бути пов'язаний із тією чи іншою статтю.

Дошкільник може запитати у виховательки, чи була вона хлопчиком чи дівчинкою, коли вона була маленькою, або маленький хлопчик може сказати, що він хоче вирости мамою.

Дослідження підтверджують цю ранню гнучкість у гендерних концепціях дітей. Наприклад, у відомому дослідженні, психолог Сандра Бем показала дітям дошкільного віку три фотографії малюка чоловічої та жіночої статі. На першій фотографії малюк був голий; на другій одягнений у типовий для статі одяг (наприклад, сукню та косички для дівчинки, сорочку з коміром та футбольний м'яч для хлопчика); на третьому фото малюк був одягнений у стереотипний одяг протилежної статі. [3]

Результати довели, що діти думають, що переодягання також змінить стать. Більшість дітей від трьох до п'яти років думали, що хлопчик, який вирішив одягнутись як дівчинка, тепер справді дівчинка. Лише коли їм вказали на статеву відмінність, вони зрозуміли, що зміна одягу не змінює статі.

Розуміння константності своєї статі формується у дітей у віці 5-7 років, коли вони достатньо дорослі, щоб зрозуміти, що насправді означає стать і поводитися відповідно до очікувань соціуму. У подальшому відбувається розвиток і змістовне насичення гендерної ідентичності за рахунок власного досвіду.

Як тільки діти починають думати про стать як про стабільну рису, вони також починають включати стать у власну ідентичність. Приблизно в той час зростає мотивація до пошуку інформації щодо свого гендеру та дотримання гендерних стереотипів. Наприклад, діти воліють гратися з представниками своєї статі в стереотипні ігри та іграшки.

Діти вивчають соціальні значення статі та гендеру від найближчого авторитетного джерела – дорослих. Переконавання про діяльність, інтереси та поведінку, пов'язані з гендером, називаються «гендерними нормами», і гендерні норми не є абсолютно ідентичними в різних соціальних громадах.

Діти часто копіюють дорослі моделі для наслідування, такі як їхні батьки чи вчителі. Тож якщо хлопчик бачить, як його батько здебільшого займається ремонтом автомобіля, або дівчинка бачить, як мама виконує більшу частину «хатніх» справ, дитина може подумати, що це «чоловічі заняття» та «жіночі заняття».

Більшість сучасних впливів на життя маленьких дітей підсилюють уже існуючі стереотипи. Без дорослих, які представляють альтернативні ситуації, діти схильні розвивати уявлення, що відповідають стереотипам. Якщо ж вони регулярно стикаються з образами, діями, людьми та словами, що протистоять стереотипам – наприклад, за допомогою книг, фотографій, історій та вірців для наслідування – вони, швидше за все, змінюватимуть і розширюватимуть свої уявлення.

Таким чином, роль педагога передбачає пропонування своїм вихованцям різні точки зору, включаючи ті, що протистоять застарілим традиціям суспільства, щоб дозволити дітям отримати доступ до ряду ролей та можливостей самовираження. Без таких дій розвиток маленьких дітей стримується, не даючи їм усвідомити масштаби свого потенціалу.

Незалежність і впевненість, сміливість і чуйність, турботливість і тактовність – цінні і корисні риси особистостей обох статей, а не тільки хлопчиків чи тільки дівчаток.

Важливо, щоб діти знали, що дівчата можуть добре грати в ігри, займатися спортом та наукою, які суспільство зазвичай асоціює з хлопцями. Так само для хлопців важливо мати свободу слідувати своїм інтересам, незалежно від того, чи відповідає це тому, що люди традиційно вважали доречним для хлопчиків.

Список використаних джерел

1. When do children develop their gender identity?: веб-сайт. URL: <https://theconversation.com/when-do-children-develop-their-gender-identity-56480> (дата звернення 10.03.2021)
2. Jamie Solomon. Gender Identity and Expression in the Early Childhood Classroom: Influences on Development Within Sociocultural Contexts: веб-сайт. URL: <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/jul2016/gender-identity> (дата звернення 10.03.2021)
3. Sandra Lipsitz Bem. Genital Knowledge and Gender Constancy in Preschool Children: веб-сайт. URL: <https://www.jstor.org/stable/1130730?origin=crossref> (дата звернення 10.03.2021)

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Гнезділова К. М.

Здір Д. Р.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Проблема виховання толерантності набуває актуальності в умовах реформування освіти в Україні. Виховний процес у Новій українській школі є невід’ємною складовою всього освітнього процесу і має орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей, толерантність), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, повага до закону, солідарність, відповідальність). Виховання толерантності стає вкрай важливим ще й у зв’язку з впровадженням інклюзивного навчання. Адже ефективне навчання, доброзичлива атмосфера у класі, а особливо інклюзивному, неможливі без толерантного ставлення школярів та школярок одне до одного. Крім того, проблема виховання толерантності в учнів початкової школи є досить природною, оскільки саме на цьому етапі життєвого шляху дитина потрапляє у колектив, де зав’язуються взаємостосунки з представниками різних мікросоціумів, які мають різні погляди та життєвий досвід.

Різні аспекти формування толерантної особистості розглядалися у дослідженнях О. Карякіної, Л. Колобової, М. Перепеліциної. Проблеми формування толерантних взаємостосунків знайшли своє відображення в роботах Б. Ананьєва, А. Лазурського, В. Мясичева, С. Рубінштейна та ін. Проте питання діагностики рівня толерантності молодших школярів не знайшло свого повного відображення в працях науковців.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що в структурному плані толерантність включає три компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. Відповідно до цих компонентів було розроблено показники толерантної особистості молодшого школяра чи школярки:

I. Когнітивний компонент:

- наявність знань про толерантність;
- усвідомлення того, які взаємостосунки є толерантними;
- здатність розрізняти поведінку та вчинки толерантної особистості та інтолерантної.

II. Емоційно-ціннісний компонент:

- здатність до емпатії;
- вміння відчувати, розрізняти як власні емоції та почуття, так й інших та реагувати на них;
- доброзичливе та справедливе ставлення до оточуючих.